

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่น

พจนนา ทันจางสิทธิ์* กาญจนา เทียนลาย*

บทคัดย่อ

โรคเอดส์ยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย วัยรุ่น ถือได้ว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญกลุ่มหนึ่ง การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีและหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่น ที่ได้รับการสอนหลักสูตรเพศศึกษารอบด้านจำนวน 16 คาบขึ้นไป ต่อปีการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ วัยรุ่นที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่มีการดำเนินการจัดการสอนเพศศึกษารอบด้าน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลาย จำนวน 954 คน สุ่มใน 5 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร อุตรธานี เพชรบุรี นครสวรรค์ และพัทลุง สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบ่งกลุ่มชนิด 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 1 สุ่มโรงเรียนในแต่ละจังหวัด และขั้นตอนที่ 2 สุ่มห้องเรียนจากโรงเรียนที่สุ่มได้ เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2557 ผลการสำรวจพบว่า นักเรียนวัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ค่อนข้างเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี มีความรู้ที่ถูกต้องตามตัวชี้วัดของ Global AIDS Response Progress Reporting ในระดับต่ำมาก ถึงแม้ว่าจะมีทัศนคติต่อถุงยางอนามัย

ในเชิงบวก แต่ไม่ได้ช่วยให้นักเรียนใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุน้อย เฉลี่ย 14.5 ปี และมีจำนวนคู่นอนเฉลี่ย 1.8 คน และเมื่อทำการทดสอบไคสแควร์พบว่า การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) กับการใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่น โดยมีโอกาสมากกว่าถึง 8.4 เท่า ($OR = 8.4$; 95% CI : 1.9-37.7) ที่จะใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเทียบกับวัยรุ่นที่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.005$) ผลการสำรวจชี้ให้เห็นว่า หลักสูตรเพศศึกษารอบด้าน ควรได้รับการพิจารณาขยายให้ครบทุกโรงเรียนทั่วประเทศ โดยเน้นเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การสอนและสาธิตการใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อเอชไอวีในวัยรุ่นได้

คำสำคัญ: พฤติกรรมเสี่ยง, การใช้ถุงยางอนามัย, วัยรุ่น, เพศศึกษารอบด้าน, ทัศนคติ

บทนำ

วัยรุ่น เป็นวัยที่ยากรู้ อยากเห็น อยากลอง กอปรกับอิทธิพลของกระแสสังคมของวัยรุ่น สื่อมวลชน เทคโนโลยีและการสื่อสารที่มีความรวดเร็วและง่ายต่อการเข้าถึง ทำให้มีโอกาสที่จะมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ถ้าหากมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ย่อมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ รวมไปถึงการทำแท้งได้ การดำเนินการแก้ปัญหาเพื่อชะลอการมีเพศสัมพันธ์และลดการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นประเด็นที่ท้าทายอย่างยิ่งต่อสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือจากทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นจากตัวเด็กเอง ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน สังคม สิ่งแวดล้อม และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง¹⁻³

การลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ตามแนวทางโครงการเอดส์แห่งชาติ⁴ พิจารณาจากหลายตัวชี้วัด เช่น 1) มีความรู้เกี่ยวกับเอชไอวี/เอดส์ ที่ถูกต้องตามตัวชี้วัดของ Global AIDS Response Progress Reporting (GARPR) หรือแต่เดิมรู้จักในชื่อ United Nations General Assembly Special Session on HIV/AIDS (UNGASS) 2) ชะลอการมีเพศสัมพันธ์ โดยใช้เกณฑ์หลังอายุ 15 ปี 3) มีคู่นอนไม่มากกว่า 1 คน และ 4) ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ การเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ประเทศไทย ปีพ.ศ. 2556 ในพื้นที่เฝ้าระวัง 24 จังหวัด⁵ พบว่านักเรียนมีความรู้ในการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีทางเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้อง และไม่เห็นด้วยกับความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวี โดยมีความรู้ที่ถูกต้องตามตัวชี้วัด GARPR 5 ข้อเพียงร้อยละ 24.0 อายุเฉลี่ยในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกที่ 15.0 ปี และมีเพียงร้อยละ 27.1 และร้อยละ 38.6 ที่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประจำ และคู่นอนไม่ประจำ ตามลำดับ จากผลการ

เฝ้าระวังดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า นักเรียนยังมีความรู้ที่ถูกต้องตามตัวชี้วัด GARPR 5 ข้อในระดับค่อนข้างต่ำ อัตราการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์นั้นยังไม่สูงนัก

ประเทศไทยได้มีการดำเนินงานป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในสถานศึกษา ภายใต้โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนโลก มีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพศศึกษา โดยความร่วมมือจากภาคการศึกษา สาธารณสุข และองค์กรพัฒนาเอกชน และพยายามผลักดันให้เพศศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยการนำร่อง 43 จังหวัดใช้หลักสูตรเพศศึกษารอบด้าน โดยครอบคลุมถึงพัฒนาการมนุษย์/พัฒนาการทางเพศสัมพันธ์ภาพ ทักษะในการดำเนินชีวิต พฤติกรรมทางเพศ สุขภาพทางเพศ สังคมและวัฒนธรรม⁶ ดังนั้นการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีและหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่นที่ได้รับการสอนหลักสูตรเพศศึกษารอบด้านจำนวน 16 คาบ ขึ้นไปต่อปีการศึกษา

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ภายใต้ “โครงการประเมินผลภายนอกโครงการด้านเอดส์รอบฉันทนิกรวม (Single Stream Funding: SSF) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2557”⁷

กลุ่มตัวอย่าง คือ วัยรุ่นที่เรียนอยู่ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลาย ที่โรงเรียนมีการดำเนินโครงการปรับภารกิจจัดการปัญหาเอดส์สู่กระบวนการกระจายอำนาจในจังหวัดให้ครอบคลุมทั่วกลุ่มเป้าหมาย และส่งผลอย่างยั่งยืน (Aligning Care and Comprehensive HIV-Prevention among Youth, MARPs, Children Infected and

Affected by HIV/AIDS and Other Vulnerable Children by Promoting Integrated Outreach and Networking with Government Decentralization to Achieve Coverage and Impact: ACHIEVED) ที่สอนเพศศึกษาให้กับนักเรียนจำนวน 16 คาบขึ้นไป ต่อปีการศึกษา

พื้นที่ในการเก็บข้อมูล ทำการเลือกจังหวัดแบบเจาะจง 5 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร อุดรธานี เพชรบุรี นครสวรรค์ และพัทลุง จากกลุ่มจังหวัด 12 จังหวัด ที่เป็นตัวอย่างศึกษาในการประเมินโครงการด้านเอดส์ รอบที่ 1-RCC⁸ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกจังหวัดที่ศึกษา ดังนี้ คือ 1) กระจายตามสำนักงานป้องกันควบคุมโรค (สคร.) โดยเลือก 1 จังหวัด ต่อ 1 สคร. 2) ขนาดประชากรกลุ่มเป้าหมายของแต่ละจังหวัด โดยใช้ขนาดประชากรของจังหวัดที่ศึกษามีขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก คละกันไป 3) มีการดำเนินงานของศูนย์ประสานประชาคมเอดส์จังหวัด และ 4) ครอบคลุมทั่วภูมิภาคของประเทศไทยและกรุงเทพมหานคร

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มชนิด 2 ขั้นตอน (Two-stage Cluster Sampling) จากรายชื่อโรงเรียนที่มีการดำเนินโครงการ ACHIEVED ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มโรงเรียนจำนวน 3 โรงเรียน ในแต่ละจังหวัด โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling: SRS)

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มห้องเรียนจำนวน 2 ห้องเรียน ในแต่ละโรงเรียนที่สุ่มได้ในขั้นตอนที่ 1 ด้วยวิธีการสุ่ม SRS จากนั้นเมื่อได้ห้องเรียนที่เป็นตัวอย่างแล้ว ทำการเก็บข้อมูลจากนักเรียนทุกคน (30 คน) จากห้องเรียนที่สุ่มได้ ดังนั้น ขนาดตัวอย่างนักเรียนจำนวน $5 (\text{จังหวัด}) \times 3 (\text{โรงเรียน}) \times 2 (\text{ห้องเรียน}) \times 30 \text{ คน} = 900 \text{ คน}$

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2557 โดยใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 2) ความรู้เรื่องเอชไอวี/เอดส์ ทักษะคิดเรื่องเพศ และถุงยางอนามัย และ 3) ประสิทธิภาพการร่วมเพศ โดยผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล หมายเลขการรับรอง COA. No. 2014/1-1-15

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม

ความรู้เรื่องเอชไอวี/เอดส์ของ Global AIDS Response Progress Reporting (GARPR) มี 5 ข้อ ถ้าตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน

คะแนน	ความหมาย
5	มีความรู้ระดับดี
3-4	มีความรู้ระดับปานกลาง
ต่ำกว่า 3	มีความรู้ระดับน้อย

ทัศนคติเรื่องเพศ มี 7 ข้อ

ข้อ 1 และ 3	ไม่เห็นด้วย 1 คะแนน เห็นด้วย 0 คะแนน
ข้อ 2 และ 4-7	ไม่เห็นด้วย 0 คะแนน เห็นด้วย 1 คะแนน

คะแนน	ความหมาย
6-7	มีทัศนคติทางบวก
ต่ำกว่า 6	มีทัศนคติทางลบ

ทัศนคติเรื่องถุงยางอนามัย มี 5 ข้อ

ข้อ 1	ไม่เห็นด้วย 0 คะแนน เห็นด้วย 1 คะแนน
ข้อ 2-5	ไม่เห็นด้วย 1 คะแนน เห็นด้วย 0 คะแนน

คะแนน	ความหมาย
4-5	มีทัศนคติทางบวก
ต่ำกว่า 4	มีทัศนคติทางลบ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ นำเสนอลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ความรู้เรื่องเอชไอวี/เอดส์ ทศนคติเรื่องเพศ และถุงยางอนามัย รวมถึงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีของวัยรุ่น และใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square Test) และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิ (Binary Logistic Regression) หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่น กำหนดระดับ

นัยสำคัญที่ 0.05

ผลการศึกษา

จากการสำรวจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 954 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.4 มีอายุเฉลี่ย 15.5 ปี (SD = 1.4) ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายในสัดส่วนใกล้เคียงกัน ร้อยละ 49.9 และ 50.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

Table 1 Demographic Characteristics among Students (n = 954).

Demographic characteristics	Number	Percent
Sex		
Male	445	46.6
Female	509	53.4
Age (years)		
Mean±SD (Min-Max)	15.5±1.4 (13-19)	
Education		
Secondary school	476	49.9
High school	478	50.1

สำหรับความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 945 คน พบว่า ตอบคำถามถูกต้องทั้ง 5 ข้อ ตามตัวชี้วัด GARPR เพียงร้อยละ 17.1 โดยข้อคำถามที่ตอบถูกน้อยที่สุด คือ “การกินอาหารร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีหรือเป็นโรคเอดส์ อาจติดเชื้อได้” (ร้อยละ 52.0) รองลงมา คือ “การถูกยุงกัด ทำให้ติดเชื้อเอดส์ได้” (ร้อยละ 58.3) ส่วนข้อคำถามที่ตอบถูกมากที่สุด คือ “การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ป้องกันการติดเชื้อเอดส์ได้” (ร้อยละ 91.6) (ตารางที่ 2)

ทัศนคติต่อเรื่องเพศและบทบาทความเป็นหญิง-ชาย มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 952 คน พบว่า ทัศนคติต่อเรื่องที่คุณหญิงพกถุงยางอนามัยติดตัวค่อนข้างเป็นทางด้านบวก กล่าวคือ มีเพียงร้อยละ 14.9 ที่เห็นด้วยว่า การที่คุณหญิงพกถุงยางอนามัยนั้นเป็นคนไม่ดี นอกจากนี้ยังพบอีกว่า มีถึงร้อยละ 95.0 เห็นด้วยที่คุณชายพกถุงยางอนามัยติดตัวเป็นคนรอบคอบ และร้อยละ 93.3 เห็นด้วยที่คุณหญิงสามารถเป็นฝ่ายชักชวนให้คู่ใช้ถุงยางอนามัยได้ และกว่า 2 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วยว่า เยาวชนสามารถพูดคุยถึงความรู้สึกทางเพศในห้องเรียนได้ (ตารางที่ 3)

Table 2 Percentage of Correct Answer to AIDS Knowledge Items of GARPR Indicators (n = 945).

GARPR Indicators	Correct answer	
	Number	Percent
Using condom reduces the risk of HIV transmission	866	91.6
Having sex with only one faithful and uninfected partner reduces the risk of HIV transmission	672	71.1
A healthy-looking person can have HIV	720	76.2
A person can get HIV from mosquito bites	551	58.3
A person can get HIV by sharing a meal with someone who is infected	491	52.0
Correctly answering all 5 items	161	17.1

Table 3 Attitudes Toward Sex-related Behavior and Gender Roles (n = 952).

Items	Attitude (%)	
	Agree	Not agree
Female peers who carry condoms are immoral	14.9	85.1
Male peers who carry condoms are responsible	95.0	5.0
Having a lover while still in school is wrong	11.8	88.2
Same-sex sexual love is not abnormal	60.2	39.8
The value of a female peer is unrelated to virginity	64.6	35.4
It is acceptable for female peers to propose using condoms	93.3	6.7
Youth should be able to talk about sex in the classroom	79.4	20.6

ทัศนคติต่อถุงยางอนามัย มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 953 คน จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนร้อยละ 89.6 เห็นด้วยว่า ถุงยางอนามัยหาได้ง่ายเมื่อต้องการ และมีทัศนคติค่อนข้างเป็นไปในทางบวก โดยมีเพียงร้อยละ 22.9 ที่เห็นด้วยว่า

การใช้ถุงยางอนามัยเป็นการแสดงว่าไม่ไว้ใจแฟน/คู่นอน นอกจากนี้ โดยส่วนใหญ่ไม่เห็นว่าการพกถุงยางอนามัยติดตัวเป็นเรื่องที่น่าอาย ซึ่งมีผู้ตอบเห็นด้วยเพียงร้อยละ 11.9 เท่านั้น (ตารางที่ 4)

Table 4 Attitude about Condoms (n = 953).

Items	Attitude (%)	
	Agree	Not agree
Condoms are easy to find when needed	89.6	10.4
Using condoms means you don't trust your sex partner	22.9	77.1
It is embarrassing to carry condoms with you	11.9	88.1
If you want to practice safe sex it is better to use a clinical contraceptive rather than condoms	25.6	74.4
Male peers should only use condoms when having commercial sex	32.0	68.0

จากตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 954 คน เคยมีเพศสัมพันธ์แล้วร้อยละ 22.1 โดยมีอายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก 14.5 ปี (SD = 1.6) มีการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกร้อยละ 67.5 มีจำนวนคู่นอนมากกว่า 1 คนถึงร้อยละ 32.9

สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา มีเพียงร้อยละ 23.0 เท่านั้น ที่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประจำ และมีไม่ถึงร้อยละ 50 ที่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนไม่ประจำ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ในกลุ่มที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว เกือบครึ่งหนึ่งเคยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา และสะดวกไปรับฟรีและซื้อถุงยางอนามัยในสัดส่วนที่พอ ๆ กัน ร้อยละ 39.6 และ 41.2 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประจำ โดยการทดสอบไคสแควร์ (ตารางที่ 6) พบว่า มีเพียงปัจจัยเดียว คือ การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก มีความสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) กล่าวคือ วัยรุ่นที่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก มีสัดส่วนในการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ 31.1) สูงกว่าวัยรุ่นที่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก (ร้อยละ 4.4) และเมื่อวิเคราะห์ต่อโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกพบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก มีโอกาสมากกว่าถึง 8.4 เท่า (95% CI: 1.9-37.7) ที่จะใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.005$)

Table 5 Risk Behaviors of HIV Infection.

Risk behavior	Number	Percent
Sexually active (n = 954)		
Yes	211	22.1
No	743	77.9
Age at first sex (n = 203)		
Under 15 years	95	46.8
15 years and over	108	53.2
Mean (years)±SD (Min-Max)	14.5±1.6 (8-18)	
Condom use at first sex (n = 209)		
Yes	141	67.5
No	68	32.5
Total number all type partner (past 12 months) (n = 167)		
One	112	67.1
More than one	55	32.9
Mean±SD (Min-Max)	1.8±1.7 (1-9)	
Consistent condom use with regular partner (past 12 months) (n = 152)		
Yes	35	23.0
No / Not use	117	77.0
Consistent condom use with non-regular partner (past 12 months) (n = 37)		
Yes	12	32.4
No / Not use	25	67.6
Alcohol use (past 1 month) (n = 201)		
Yes	97	48.3
No	104	51.7
Source of condoms (n = 182)		
Free distribution	72	39.6
Buy at store	75	41.2
Both	35	19.2

Table 6 Association between Demographic Characteristics, Other Factors and Condom Use.

Factors	Condom use		χ^2
	Consistent	Not consistent /Not use	
Sex (n = 152)			0.823
Male	21 (25.9)	60 (74.1)	
Female	14 (19.7)	57 (80.3)	
Age at first sex (n = 147)			0.701
Under 15 years	12 (19.7)	49 (80.3)	
15 years and over	22 (25.6)	64 (74.4)	
Education (n = 152)			0.011
Secondary school	12 (23.5)	39 (76.5)	
High school	23 (22.8)	78 (77.2)	
AIDS Knowledge regards to GARPR Indicators (n = 152)			2.676
Good	6 (22.2)	21 (77.8)	
Moderate	27 (26.0)	77 (74.0)	
Poor	2 (9.5)	19 (90.5)	
Attitudes toward sex-related behavior and gender roles (n = 152)			0.886
Negative	9 (18.4)	40 (81.6)	
Positive	26 (25.2)	77 (74.8)	
Attitude about condoms (n = 152)			0.174
Negative	13 (25.0)	39 (75.0)	
Positive	22 (22.0)	78 (78.0)	
Condom use at first sex (n = 151)			12.635*
Yes	33 (31.1)	73 (68.9)	
No	2 (4.4)	43 (95.6)	
Total number all type partner (n = 143)			2.360
One	26 (26.8)	71 (73.2)	
More than one	7 (15.2)	39 (84.8)	
Alcohol use (past 1 month) (n = 143)			0.540
Yes	20 (27.0)	54 (73.0)	
No	15 (21.7)	54 (78.3)	
Source of condoms (n = 130)			2.293
Free distribution	13 (24.5)	40 (75.5)	
Buy at store	9 (18.0)	41 (82.0)	
Both	9 (33.3)	18 (66.7)	

* p < 0.001

อภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่น สำหรับงานวิจัยนี้มีอายุเฉลี่ย 15.5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายในสัดส่วนที่พอๆกัน มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ตามตัวชี้วัด GARPR โดยตอบถูกทั้ง 5 ข้อ ที่ร้อยละ 17.1 ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดพิจิตร⁹ และผลการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดลำพูน¹⁰ ที่ตอบถูกทั้ง 5 ข้อ ร้อยละ 17.5 และ 18.4 ตามลำดับ แต่ต่ำกว่าผลการสำรวจในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 จังหวัดลำพูน¹⁰ และรายงานการเฝ้าระวัง พฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีของนักเรียน ทัวประเทศ⁵ ที่ตอบถูกทั้ง 5 ข้อ ร้อยละ 34.3 และ ร้อยละ 24.0 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง ในการสำรวจครั้งนี้ มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ตามตัว ชี้วัด GARPR ในระดับต่ำมาก เมื่อเทียบกับเป้าหมาย ร้อยละ 42.0 ในแผนยุทธศาสตร์ป้องกันและแก้ไข ปัญหาเอดส์แห่งชาติ ปี พ.ศ.2557¹¹ ทั้งนี้อาจเนื่อง มาจากหลักสูตรเพศศึกษารอบด้าน ที่ใช้สอนนั้นเน้น ในเรื่องทักษะชีวิต และการป้องกันการตั้งครรภ์มากกว่า ความรู้ในเรื่องโรคเอดส์⁶ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อคำถาม ที่ตอบถูกมากที่สุด คือ “การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง ที่มีเพศสัมพันธ์ ป้องกันการติดเชื้อเอดส์ได้” ตอบถูก ร้อยละ 91.6 มีความสอดคล้องกับงานวิจัยดังกล่าว ข้างต้น^{5,9,10} ที่ตอบถูกร้อยละ 93.2-95.6 ส่วนข้อ คำถามที่ตอบถูกน้อยที่สุด คือ “การกินอาหารร่วมกับ ผู้ติดเชื้อเอชไอวีหรือเป็นโรคเอดส์ อาจติดเชื้อได้” ตอบถูกร้อยละ 52.0 แสดงให้เห็นว่า มีถึงเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจในครั้งนี้นี้ยังมีความเข้าใจผิดว่า โรคเอดส์สามารถติดจากการรับประทานอาหารร่วมกัน

ซึ่งมีความสอดคล้องกับรายงานการเฝ้าระวัง พฤติกรรม ที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีของนักเรียนทั่วประเทศ⁵ ที่พบว่า มีความเข้าใจผิดในเรื่องดังกล่าวร้อยละ 43.5 และ 45.3 ในนักเรียนชายและหญิง ตามลำดับ แต่ผลการศึกษาในจังหวัดพิจิตร⁹ และลำพูน¹⁰ พบว่า มีความเข้าใจผิดในเรื่องดังกล่าวน้อยกว่า คือร้อยละ 34.4 และ 33.5 ตามลำดับ

หลักสูตรเพศศึกษารอบด้านที่เน้นเรื่องทักษะ ชีวิต และการป้องกันการตั้งครรภ์ ที่กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาได้รับ สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติต่อ เรื่องเพศ และบทบาทความเป็นหญิง-ชายที่เป็นไป ในทางบวก ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจที่พบว่า มีเพียงร้อยละ 14.9 ที่เห็นด้วยว่าการที่ผู้หญิงพก ถุงยางอนามัยเป็นคนไม่ดี ร้อยละ 95.0 เห็นด้วยที่ ผู้ชายพกถุงยางอนามัยติดตัวเป็นคนรอบคอบ และ ร้อยละ 93.3 เห็นด้วยที่ผู้หญิงสามารถเป็นฝ่ายชักชวน ให้คู่ใช้ถุงยางอนามัยได้ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อถุงยางอนามัยในทางบวกด้วย โดยน้อยกว่า 1 ใน 4 ที่เห็นว่าการใช้ถุงยางอนามัย เป็นการแสดงว่าไม่ไว้วางใจแฟน/คู่นอน และมีเพียง ร้อยละ 11.9 เท่านั้น ที่ไม่เห็นด้วยว่าการพกถุงยาง อนามัยติดตัวเป็นเรื่องที่น่าอาย

ผลจากการสำรวจครั้งนี้ยังพบอีกว่า มีถึงเกือบ 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างเคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการเฝ้าระวังพฤติกรรม ที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีของนักเรียนทั่วประเทศ ในปี พ.ศ.2556⁵ ที่พบร้อยละ 25.9 และ 17.2 ของ นักเรียนชายและหญิงเคยมีเพศสัมพันธ์ ตามลำดับ แต่มีสัดส่วนที่สูงกว่าผลการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยง ทางเพศของวัยรุ่นจากศูนย์อนามัยทั้ง 12 เขต ทัวประเทศ¹ ที่พบว่าในภาพรวมวัยรุ่นเคยมีเพศสัมพันธ์ เพียงร้อยละ 13.9 เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาดังกล่าวแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 ในขณะที่การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำรวจเฉพาะนักเรียนสายสามัญ ไม่ใช่ นักเรียนสายอาชีพ และหากพิจารณาในแต่ละกลุ่มตัวอย่างจะพบว่า มีเพียงร้อยละ 5.8 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เคยมีเพศสัมพันธ์ แต่มีถึงร้อยละ 42.3 ของกลุ่มระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 ที่มีเพศสัมพันธ์แล้ว

ในกลุ่มที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว พบว่า อายุเฉลี่ยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก คือ 14.5 ปี ซึ่งเท่ากับการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้าน⁶ และสอดคล้องกับการเฝ้าระวังพฤติกรรม ที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีของนักเรียนทั่วประเทศ ในปีพ.ศ. 2556⁵ และการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นจากศูนย์อนามัยทั้ง 12 เขตทั่วประเทศ¹ ที่พบว่า นักเรียนมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเฉลี่ยที่ 15 ปี และการสำรวจครั้งนี้ยังพบอีกว่า นักเรียนมีจำนวนคู่นอนเฉลี่ย 1.8 คน ซึ่งน้อยกว่าผลการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นทั่วประเทศ¹ ที่พบจำนวนคู่นอนเฉลี่ย 2.3 คน

สำหรับการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก มีถึง 2 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งสอดคล้องกับการเฝ้าระวังพฤติกรรม ที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีของนักเรียนทั่วประเทศ ในปีพ.ศ. 2556⁵ ที่พบว่า มีร้อยละ 61.2 และร้อยละ 64.1 ในนักเรียนชายและหญิงที่ใช้ถุงยางอนามัย เมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ตามลำดับ แต่กลับพบว่า มีไม่ถึง 1 ใน 4 ที่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง ที่มีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประจำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจระดับประเทศ⁵ ที่พบเพียงร้อยละ 28.7 และร้อยละ 25.5 ในนักเรียนชายและหญิง ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า มีประมาณเพียง 1 ใน 3 เท่านั้นที่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มี

เพศสัมพันธ์กับคู่นอนไม่ประจำ สอดคล้องกับผลการสำรวจระดับประเทศ⁵ ที่พบร้อยละ 43.9 และร้อยละ 33.3 ในนักเรียนชายและหญิง ตามลำดับ แต่อัตราการใช้ถุงยางอนามัยในการศึกษาค้นคว้าพบว่า ต่ำกว่าผลการสำรวจในกรุงเทพมหานครและกาญจนบุรี^{12, 13} ที่พบประมาณร้อยละ 50 ของเยาวชนที่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยอยู่ ซึ่งอาจนำไปสู่การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประจำ โดยการทดสอบไคสแควร์ พบว่า มีเพียงปัจจัยเดียว คือ การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) กับการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ และการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกมีโอกาสมากกว่าถึง 8.4 เท่า ($OR = 8.4$; 95% CI: 1.9-37.7) ที่จะใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.005$) อีกด้วย ส่วนความรู้เรื่องโรคเอดส์ ทัศนคติต่อถุงยางอนามัยที่ไม่พบว่า มีความสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ นั้น อาจเป็นไปได้ว่าเมื่อถึงเวลาการตัดสินใจที่จะใช้หรือไม่ใช้ถุงยางอนามัย วัยรุ่นใช้ความคุ้นชินกับการไม่ใช้ถุงยางอนามัยเป็นประเด็นสำคัญ และไม่มีเวลาตระหนักหรือไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

โดยสรุป ผลการสำรวจครั้งนี้พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ตามตัวชี้วัด GARPR 5 ข้อ ในระดับที่ต่ำมาก ถึงแม้ว่าจะมีทัศนคติต่อถุงยางอนามัยในทางบวก แต่ไม่ได้ทำให้นักเรียนใช้ถุงยางอนามัยสม่ำเสมอเมื่อมีเพศสัมพันธ์ อีกทั้งยังมีเพศสัมพันธ์

ครั้งแรกเมื่ออายุน้อยเฉลี่ย 14.5 ปี และมีจำนวนคู่นอนมากกว่า 1 คนโดยเฉลี่ย 1.8 คน ซึ่งที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังพบอีกว่า การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก มีความสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัยของวัยรุ่น โดยมีโอกาสมากกว่าถึง 8.4 เท่าที่วัยรุ่นจะใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรเพศศึกษารอบด้านถือว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางเพศให้กับวัยรุ่นได้ทางหนึ่ง โดยให้ความรู้ซึ่งครอบคลุมถึงพัฒนาการทางเพศ พฤติกรรมทางเพศ สุขภาพทางเพศ บริการรักษาและบริการสุขภาพ รวมถึงทักษะในการดำเนินชีวิต จึงนับได้ว่าเป็นกลยุทธ์ที่ดี ที่จะช่วยยับยั้งการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นได้ และควรสนับสนุนให้โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้านในกลุ่มสาระสุขศึกษา พลศึกษา และมีคาบเรียนเท่ากับหรือมากกว่า 16 คาบต่อปีการศึกษาในแต่ละระดับชั้น ขยายให้ครบทุกจังหวัดและทุกโรงเรียนทั่วประเทศ และเพื่อให้การสอนเพศศึกษามีประสิทธิภาพ ควรเน้นเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ว่าการใช้ถุงยางอนามัยแสดงถึงการไม่เชื่อใจกัน การสอนและสาธิตการใช้ถุงยางอนามัย เพื่อตระหนักในการป้องกันตนเองและคู่นอน และเพิ่มอัตราการใช้ถุงยางอนามัยในวัยรุ่นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้าน⁶ ที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนเพศศึกษารอบด้าน เท่ากับหรือมากกว่า 16 คาบต่อปีการศึกษา มีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ (ร้อยละ 16.4) ที่สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนเพศศึกษารอบด้านน้อยกว่า

16 คาบต่อปีการศึกษา (ร้อยละ 4-10) แต่อย่างไรก็ตาม หากครูผู้สอนไม่ได้ผ่านการอบรม ไม่มีทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ได้คุณภาพ รวมถึงผู้บริหารโรงเรียนไม่เข้าใจหลักการเพศศึกษารอบด้านแล้ว การสอนเพศศึกษาคงไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร^{7,14}

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ประสานงาน ผู้บริหาร และผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ และขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. Sittipiyasakul V, Nuwong P, Lucksitanon R, Uamasan B. A survey on sexual experiences, opinions and sexual risk behaviors among teenage students in Thailand. J Health Science 2013; 22(6): 979-87.
2. Hunchangsith P, Sakulsri T. Risk factors influencing teenage pregnancy: A qualitative study. In: Vorasiriamorn Y, Rittirong J, Chuanwan S, Hunchangsith P, eds. Birth and Security in Population and Society, Proceedings of the 10th National Conference on Population and Society; Jul 1, 2014; Bangkok: Institute for Population and Social Research; 2014, 163-80.

3. Chairak P, Chamroonsawasdi K, Kitipichai W, Taechaboonsermasak P, Khajornchaikul P. Effects of paternal sex education program on sexual communication with 10-12 year old sons in Bangkok vicinity. *Journal of Public Health* 2014; 44(1): 17-29.
4. Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS). *Global AIDS Response Progress Reporting 2015*. Geneva: 2015.
5. Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health. Behavioral surveillance results associated with HIV infection among students in 2013, Thailand. Nonthaburi: 2014.
6. Tanasugarn C, Kengkarnpanich M, Kaeodumkoeng K. Evaluation of comprehensive sex education program in high schools at the compulsory education level. Bangkok: Department of Health Education and Behavioral Sciences, Faculty of Public Health, Mahidol University, 2012.
7. Institute for Population and Social Research, Mahidol University. The results of the external evaluation of the AIDS program, under the GF-SSF round project: "Evaluation for youth and provincial coordination mechanisms". Nakhon Pathom: 2014.
8. Institute for Population and Social Research, Mahidol University. External evaluation report: HIV/AIDS project round 1-RCC "Aligning care and prevention of HIV/AIDS with government decentralization to achieve coverage and impact (ACHIEVED)". Nakhon Pathom: 2011.
9. Chanthanakorn N, Weerawongprom R. HIV risk behaviors of high school education male students in Phichit province, 2005-2008. *J Phichit Hospital* 2009; 24(1): 54-66.
10. Nunthakwang D. Risk factors related to sexual behavior of Mathayom 2 and 5, and second year Vocational student, Lamphun 2005. *Thai AIDS Journal* 2007; 19(2): 85-101.
11. The Cabinet and National AIDS Committee. Thailand national AIDS strategic plan for 2014-2016. Nonthaburi: 2012.
12. Apakupakul N. Sexual relation and condom use in teenagers and young adults at teens clubs: A case study in Bangkok. *Songkla Med J* 2006; 24(6): 475-82.
13. Haque MR, Soonthornhdada A. Risk perception and condom-use among Thai youths: findings from Kanchanaburi demographic surveillance system site in Thailand. *J Health Popul Nutr* 2009; 27(6): 772-83.
14. Vuttanont U, Greenhalgh T, Griffin M, Boynton P. "Smart boys" and "sweet girls"—sex education needs in Thai teenagers: a mixed-method study. *Lancet* 2006; 368(9552): 2068-80.

Risk Behaviors of HIV Infection and Factors Associated with Condom Use Among Teenagers

Pojjana Hunchangsith* Kanchana Thianlai*

ABSTRACT

Acquired Immune Deficiency Syndrome (AIDS) is still a major public health problem in Thailand. Teenagers are one of the risk groups. This study aimed to investigate risk behaviors of HIV infection and factors associated with condom use among teenagers who received comprehensive sexuality education (CSE) a minimum of 16 periods yearly. The sample size was 954 students who studied at the secondary or high school level, which implements the CSE. The survey was conducted in 5 provinces: Bangkok, Udon Thani, Phetchaburi, Nakhon Sawan and Phatthalung, from June-July 2014. Two-stage cluster sampling was employed, with the first stage as school sampling and the second stage as classroom sampling. Results revealed that students were likely to have risk behaviors of HIV infection such as very low level of correct answer to AIDS knowledge according to Global AIDS Response Progress Reporting

indicators. Although the respondents had positive attitudes about condoms, they still did not use condoms consistently. In addition, the average age at first sex was 14.5 years and the average number of partners was 1.8. Condom use at first sex was significantly associated with condom use in teenagers ($p < 0.001$). Students who used condom at first sex were 8.4 times ($OR = 8.4$; 95% CI: 1.9-37.7) more likely to use condoms consistently compared with those who did not use condoms at first sex ($p = 0.005$). Results indicated that CSE should be implemented in all schools across the country. Emphasizing safe sex, tutorial and condom use demonstrations should help to reduce the risk of HIV infection among teenagers.

Keywords: risk behaviors, condom use, teenagers, comprehensive sexuality education, attitude